

3. Подолинський С. А. Вибрані твори / Упоряд. Л. Я. Корнійчук.— К.: КНЕУ, 2000.— 328 с.

4. Світленко С. І. Світ модерної України кінця XVIII — початку XX століття: Зб. наук. праць.— Дніпропетровськ: Герда, 2007.— 458 с.

5. Учення Сергія Подолинського і цивілізаційна еколого-економічна перспектива: Матеріали Міжнародної наук. конф., присвяченої 150-річчю від дня народження С. А. Подолинського. Київ, 7 грудня 2000 року / Ред. Л. Я. Корнійчук.— К.: КНЕУ, 2001.— 160 с.

Т. Г. Дудар, д-р екон. наук, проф.,
член-кореспондент УААН,
завідувач кафедри аграрного менеджменту і права,
Тернопільський національний економічний університет

РОЗВИТОК ІДЕЙ СЕРГІЯ ПОДОЛИНСЬКОГО У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГО-СПРЯМОВАНОГО СІЛЬСЬКОГОС- ПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

The role of development of ideas of the prominent Ukrainian scientist Sergey Podolinskogo is considered in forming of the ecology-directed agricultural production, which is the important constituent of harmonization of mutual relations between a man, society and nature.

Світові тенденції нарощування виробництва сільськогосподарської продукції інтенсивними методами тривалий період були недосконалими і привели до виникнення загроз щодо збереження і поліпшення якості природної родючості ґрунтів, повноцінного і безпечного для здоров'я харчування людей.

Як вихід із цієї ситуації, нині більш як у ста країнах світу динамічно розвивається еколого-спрямоване сільськогосподарське виробництво, в якому особлива роль відводиться методам органічного агровиробництва і біодинамічного землеробства, які базуються на принципах максимального наближення методів ведення сільського господарства до принципів збереження довкілля, гармонійних взаємовідносин між суспільством і природою.

Незважаючи на існуючі труднощі у становленні органічного агровиробництва в Україні воно є багатообіцяючим і дуже перспективним не тільки через наявність у країні родючих чорноземних ґрунтів і міцних традицій сільськогосподарського виробництва та зростання попиту споживачів на екологічно чисту продук-

цію органічного походження, але й через наявність цінної національної наукової спадщини відомого економіста, еколога, фундатора української наукової школи фізичної економії Сергія Подолинського, ідеї якого мають вагоме значення для формування еколого-спрямованого сільськогосподарського виробництва, розвитку гармонійних взаємовідносин між природою і суспільством.

Видатний український учений Сергій Подолинський у 1880 р. зробив великий прорив у розвитку світової економічної думки, порушивши низку принципово нових підходів до аналізу розвитку людства, пов'язавши його із збереженням і нагромадженням енергії. У своїй праці «Праця людини і її відношення до розподілу енергії» він наголошує «... що правильне землеробство є найкращим прикладом корисної праці, тобто роботи, яка збільшує збереження сонячної енергії на земній поверхні» [1, с. 47].

Нині ідеї Сергія Подолинського з успіхом використовують сільгоспвиробники органічної продукції. Зокрема в офіційному тлумаченні принципів органічного сільського господарства Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху (International Federation of Organic Agriculture Movements — IFOAM) зазначено, що необхідне «... ефективне управління матеріалами та енергією» [2]. Органічне сільське господарство ґрунтується на чотирьох основних принципах: здоров'я; екологія; спрямованість; турбота, які є основою для розвитку перспективного методу господарювання на землі. В них глибоко відображені можливості, які органічне сільське господарство може дати світу і бачення шляхів поліпшення ведення сільськогосподарського виробництва в глобальному масштабі.

Принцип здоров'я полягає в тому, що органічне сільське господарство повинно підтримувати і поліпшувати здоров'я ґрунту, рослин, тварин, людей і планети як єдиного і неподільного цілого.

Принцип екології засвідчує, що органічне сільське господарство повинно ґрунтуватися на засадах функціонування природних екологічних систем і циклів, співіснуючи з ними і підтримуючи їх.

Принцип справедливості полягає в тому, що органічне сільське господарство повинно будуватися на відносинах, які гарантують справедливість з врахуванням навколишнього природного середовища і життєвих можливостей суспільства.

Принцип турботи утверджує, що управління органічним сільським господарством повинно носити попереджувальний і відпо-

відальний характер для захисту здоров'я, добробуту нинішніх і майбутніх поколінь та довкілля.

Наукові надбання Сергія Подолинського отримали широкий розвиток у працях В. Вернадського, М. Руденка, а також відомого у всьому світі теоретика і практика ведення органічного та біодинамічного землеробства Алекса Подолинського.

Алекс Подолинський, проживаючи в Австралії — коріння якого походить з України — адже він онук Сергія Андрійовича Подолинського — відомого українського вченого, розвинув біодинамічне землеробство, яке вважається удосконаленим методом органічного агровиробництва. Саме йому належить велика роль у тому, що Австралія займає перше місце серед країн світу по веденню фермерами органічного сільського господарства, на площі майже 12,1 млн га. Австралійські методи професійного землеробства застосовують сотні фермерів у країнах ЄС.

Еколого-спрямоване ведення сільськогосподарського виробництва в країнах ЄС націлене на збереження навколишнього середовища, зменшення забруднення ґрунтів штучними добривами, пестицидами, ветеринарними препаратами та іншими хімічними засобами, які можуть негативно впливати на здоров'я людей. Саме тому основним завданням Спільної аграрної політики (САП) країн ЄС є одночасний ефективний розвиток сільського господарства та охорона довкілля, де органічне агровиробництво розглядається як цілісна аграрна система та реальна альтернатива традиційним методам сільськогосподарського виробництва. Завдяки переходу фермерів від традиційного до органічного виробництва, кількість таких господарств з початку 90-х років у країнах ЄС збільшилася майже у 8 разів. Завдяки цьому країни ЄС є найбільшим ринком споживання продукції органічного походження, де лише за період з 2006 по 2008 рр. цей показник зріс з 14,5 млрд до 18,9 млрд євро/рік [3, с. 4].

В Україні органічне агровиробництво знаходиться на початковій стадії свого розвитку. Серйозною перешкодою на шляху формуванню вітчизняного ринку органічної продовольчої продукції є відсутність законодавчої бази в державі про органічне землеробство, національного органу сертифікації, інформаційної підтримки та організованих каналів збуту. Адаптація до вимог спільної аграрної і екологічної політики, приведення національної агрогосподарської діяльності у відповідність із визначеними екологічними параметрами — один із важливих кроків на шляху інтегрування України в ЄС [5, с. 9].

Вважаємо, що лише з екологічно чистою сільськогосподарською продукцією Україна може зайняти відповідну «нішу» на висококонкурентному європейському ринку. Це вимагає широкомасштабної організаційної та інституціонально-правової роботи щодо стимулювання розвитку органічного сільського господарства.

Висновок. Ідеї Сергія Подолинського розвинуті його прихильниками, відіграють важливу роль у формуванні еколого-спрямованого сільського господарства, у напрямі органічного агропромисловництва, яке є одним з найперспективніших методів господарювання на землі, що не завдає шкоди довкіллю.

Література

1. Подолинський С. А. Вибрані твори. — К.: Поліграф-Сервіс, 2008. — 128 с.
2. www.ifoam.org
3. Довідник стандартів ЄС щодо регулювання органічного виробництва та маркування органічних продуктів / За ред. Милованова Є. та ін. — Львів: ЛА «Піраміда», 2008. — 204 с.
4. Алекс Подолинський. Біодинаміка — шлях до ефективного землеробства. — К.: Софія: Класика біодинаміки. — Кн. 1.
5. Трегобчук В. М., Пасхвер Б. Й., Юзефович А. Е. та ін. Про довгострокову стратегію сталого розвитку агропромислового комплексу // Економіка АПК. — 2005. — № 7. — С. 3—11.

Н. А. Мумладзе,

експерт Международного союза
товаропроизводителей

ТЕРРИТОРИАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ НАСЕЛЕНИЯ КАК АНТИКРИЗИСНЫЙ ФАКТОР

The summary: the Economic development has once again deadlocked, in spite of the fact that numerous attempts to give to economic development the firm bases have been undertaken. One of such attempts is experience of economic model of Magomed Chartaev, carried out in Russia during 1985-1997. Model Чартаева is a variant of a collective output in new vital space. The Author of article on principles of physical economy of model Chartaev will develop the social and economy project «The Native Earth».